

Viridis
Onderzoeksbureau
voor natuur en landschap

Juni 2018

Nader onderzoek vleermuizen De Amerberg, Amersfoort

Ecologisch Adviesbureau Viridis bv
Beesdseweg 3-18
4104 AW Culemborg

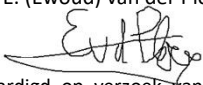
T 0345 753 275
E info@bureau-iridis.nl
W www.bureau-iridis.nl
KvK 110 557 87
Btwnr NL 8212 39 119 B01
IBAN NL46 TRIO 0198 4486 00

Tekst: S. (Susan) Zwerver
Veldonderzoek: E. (Ewoud) van der Ploeg, O. (Olivier) Horiot,
F. (Ferd) Timmerman, M. (Marco) Snijder.
Foto's: E. (Ewoud) van der Ploeg

Foto voorblad: -

Projectnummer: 2017-105
Wijze van citeren: Van der Ploeg, E. 2018. Nader onderzoek
vleermuizen, De Amerberg, Amersfoort. Eco-
logisch Adviesbureau Viridis, Culemborg,
PRNR-2017-105.

In opdracht van: De Amerberg VOF
Contactpersoon: E. (Erik) Vlaming

Status: Definitief, 17 juli 2018
Ondertekening: E. (Ewoud) van der Ploeg
Paraaf:

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever zoals hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit deze rapportage mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, druk, internet, fotokopie of andere wijze zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Ecologisch Adviesbureau Viridis bv, noch mag het zonder deze toestemming voor een ander doel gebruikt worden dan waarvoor het vervaardigd is.

Ecologisch Adviesbureau Viridis is niet aansprakelijk voor vervolgschade, alsmede schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van de werkzaamheden, kaartmateriaal (Basis Registratie Topografie Kadaster 2017, tenzij anders wordt vermeld) inclusief getoonde begrenzingen of andere gegevens verkregen van Ecologisch Adviesbureau Viridis. De opdrachtgever vrijwaart Ecologisch Adviesbureau Viridis voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Omdat ecologisch onderzoek een momentopname is, kan de aanwezigheid van beschermde soorten soms niet worden uitgesloten of bevestigd. Daarnaast is de natuurwetgeving aan verandering en jurisprudentie onderhevig. Ecologisch Adviesbureau Viridis is mede om die redenen lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van ecologische adviesbureaus. Hierdoor zijn wij zo goed mogelijk op de hoogte van de nieuwste ontwikkeling op het gebied van ecologie en wetgeving. Door de inzet van conform de wet ter zake kundige ecologen, waarborgen wij onze onderzoekskwaliteit. Wij zijn echter niet aansprakelijk voor de gevolgen van onverwacht verschijnende of verdwijnende flora of fauna, noch voor de gevolgen van veranderende wetgeving of jurisprudentie.

E. (Ewoud) van der Ploeg, S. (Susan) Zwerver

Nader onderzoek vleermuizen De Amerberg, Amersfoort

In opdracht van: Amerberg VOF

Inhoud

Samenvatting	1	4.1	Literatuuronderzoek	7
		4.2	Veldonderzoek	7
1 Inleiding	2	4.2.1	Vleermuizen	7
1.1 Aanleiding en context	2	4.3	Analyse	9
1.2 Onderzoeksvragen	2			
1.3 Leeswijzer	2	5 Resultaten en effectbeoordeling		10
		5.1	Vleermuizen	10
2 Plangebied en werkzaamheden	3	6 Conclusie		12
2.1 Beschrijving van het plangebied	3	6.1	Beantwoording onderzoeksvragen	12
2.2 Beschrijving van de werkzaamheden	3			
3 Wettelijk kader en beschermde soorten	4	7 Bronnen		14
3.1 Wettelijk kader	4	7.1	Literatuur	14
3.2 Wet natuurbescherming	4	7.2	Websites	14
3.2.1 Soortbescherming	4			
3.2.2 Zorgplicht	5	Bijlage A. Overzicht algemene vrijstellingen		15
3.3 Ontheffing, vergunning of vrijstelling	5	Bijlage B. Ter zake kundige		16
4 Onderzoeksmethode	7			

Samenvatting

Aan de Anna Paulownalaan 17 in Amersfoort is op de locatie van de voormalige vestiging van het Leger des Heils een herontwikkeling gepland, het project “de Amerberg”. Na het vaststellen van het bestemmingsplan zal de huidige bebouwing worden gesloopt en zullen er nieuwe woningen worden gerealiseerd.

Er is na het uitvoeren van een jaarrond vleermuisonderzoek 1 zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Deze verblijfplaats bevindt zich aan de westzijde van het pand. Het uitvoeren van de werkzaamheden houdt in dat deze verblijfplaats vernietigd zal worden. Dit is een overtreding van artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming en het is daarom noodzakelijk om mitigerende maatregelen uit te voeren. Tevens is het noodzakelijk om een ontheffing van de Wet natuubescherming aan te vragen.

De ontheffingsaanvraag is op 24 januari 2018 preventief ingediend. Destijds zijn eveneens in het kader van deze ontheffingsaanvraag na het opstellen van een mitigatieplan tijdelijke vleermuiskasten aangebracht in de directe omgeving van het plangebied. deze kasten zijn begin april 2018 geplaatst in de directe omgeving van het plangebied. Het betreft vier kraamkasten voor de gewone dwergvleermuis en acht alternatieve zomer-/paarverblijfplaatsen voor gewone en ruige dwergvleermuis.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en context

Aan de Anna Paulownalaan 17 in Amersfoort is op de locatie van de voormalige vestiging van het Leger des Heils een ontwikkeling gepland (Project “de Amerberg”). Voor deze ontwikkeling zal het bestemmingsplan moeten worden gewijzigd. In het kader van de geplande ruimtelijke ontwikkeling is een Quicksan Soortbescherming in verband met de Wet Natuurbescherming uitgevoerd in juni 2017.

Uit de resultaten van de Quicksan is gebleken dat in het plangebied verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig kunnen zijn. De sloop en nieuwbouw in het plangebied kunnen negatieve effecten veroorzaken op ter plaatse voorkomende vleermuizen.

Ruimtelijke ingrepen kunnen negatieve effecten veroorzaken op ter plaatse voorkomende beschermde soorten¹. Mogelijk worden daarbij verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden. In dit kader heeft Amerberg VOF aan Ecologisch Adviesbureau Viridis opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar het voorkomen van beschermde planten diersoorten middels een wettelijk verplichte natuurtoets.

1.2 Onderzoeksvragen

Om goed voorbereid te zijn op een eventueel noodzakelijke ontheffingsaanvraag van de Wet natuurbescherming geeft een Natuurtoets Soortbescherming antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn in het plangebied beschermde soorten en/of verblijfplaatsen van deze soorten aanwezig?

- Ondervinden aanwezige beschermde soorten negatieve effecten van de voorgenomen ruimtelijke ingreep en de benodigde werkzaamheden?
- Is het mogelijk om optredende negatieve effecten op beschermde soorten te mitigeren? Zo ja, op welke wijze dient dit te geschieden?
- Is het noodzakelijk een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen?

Voorliggend rapport geeft advies met betrekking tot de mogelijkheden om de geplande ruimtelijke ontwikkeling in overeenstemming met de Wet natuurbescherming uit te voeren.

1.3 Leeswijzer

In de rapportage worden bovenstaande onderzoeksvragen beantwoord. In hoofdstuk 2 zijn het plangebied en de werkzaamheden beschreven. In hoofdstuk 3 is het wettelijke kader met betrekking tot beschermde soorten in Nederland kort benoemd. In hoofdstuk 4 is de onderzoeksmethode beschreven en vervolgens zijn in hoofdstuk 5 de onderzoeksresultaten gepresenteerd (inclusief effectbeoordeling). De conclusie en het advies zijn in hoofdstuk 6 beschreven. Tot slot is een overzicht van de geraadpleegde literatuur in hoofdstuk 7 opgenomen.

¹ Beschermde soorten: alle onder de Wet natuurbescherming beschermde soorten in de provincie Utrecht.

2 Plangebied en werkzaamheden

2.1 Beschrijving van het plangebied

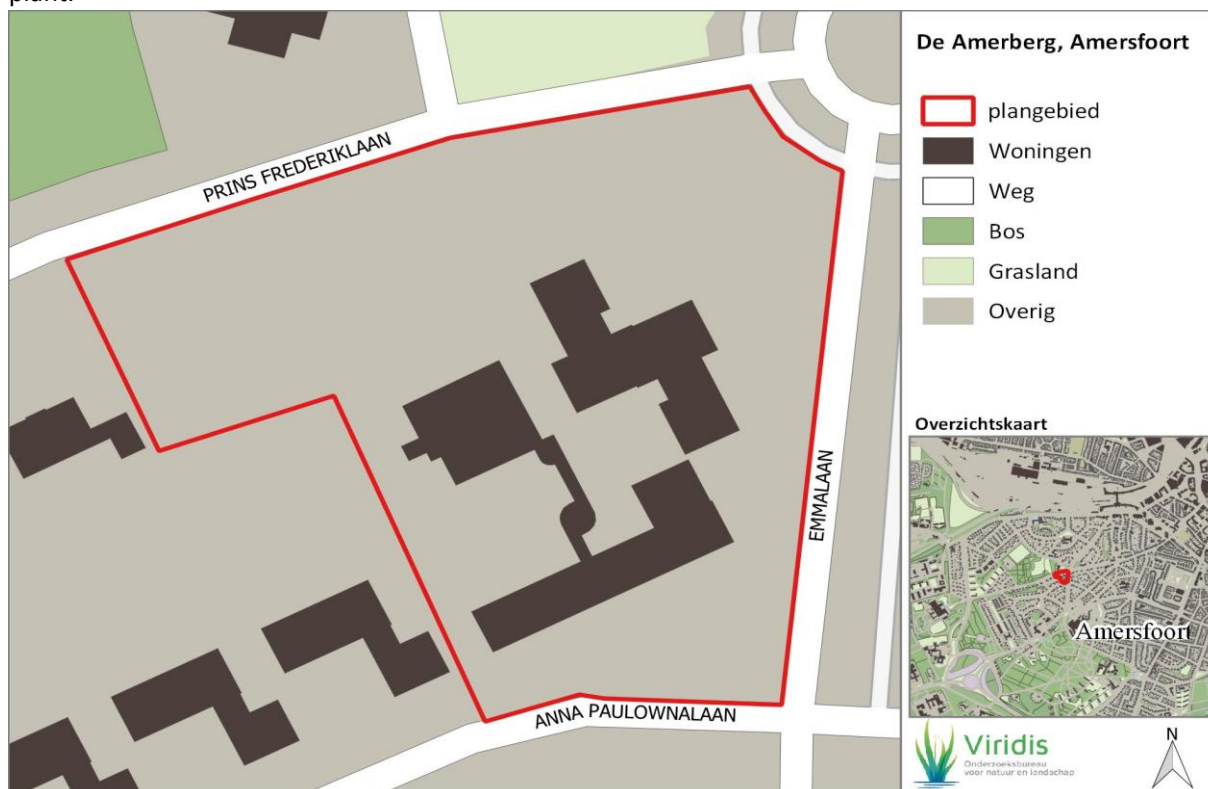
Project “de Amerberg” bestaat uit een herontwikkeling van een terrein waar nog thans bebouwing staat. Het betreft onder meer bebouwing die in gebruik is geweest door het Leger des Heils en een kinderopvang en bestaat deels uit hoogbouw (2 tot 5-laags) met bakstenen en kunststof gevels. In de gevels zijn weinig open stootvoegen aanwezig, met uitzondering van de hoge toren centraal in het plangebied. De bovenranden van de gevels zijn op veel plaatsen afgewerkt met een houten of kunststof betimmering. Op de huidige locatie zijn 71 bomen aanwezig die deels zullen worden gekapt. Na realisatie van de nieuwbouw zullen nieuwe bomen worden aangeplant.

2.2 Beschrijving van de werkzaamheden

De bebouwing zal na het vaststellen/onherroepelijk worden van het (gewijzigde) bestemmingsplan worden gesloopt. Op de locatie worden vervolgens woningen gerealiseerd.

De werkzaamheden zullen bestaan uit de sloop van de huidige bebouwing en de nieuwbouw van vrijstaande complexen met één of meer woningen.

In Figuur 2.1 is de ligging van het plangebied te zien.

Figuur 2.1 | Ligging van het plangebied aan de Prins Frederiklaan in Amersfoort.

3 Wettelijk kader en beschermde soorten

3.1 Wettelijk kader

De natuurwetgeving voor Nederland is per 1 januari 2017 vastgelegd in de Wet natuurbescherming. Deze wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet, de Flora- en Faunawet en de Boswet. De Wet natuurbescherming heeft als doel bescherming, herstel en ontwikkeling van natuur zonder stijging van de lasten voor bedrijven en burgers. Het bevoegd gezag is gedecentraliseerd naar de Provincies. Deze decentralisatie houdt in dat de provincies nu o.a. verantwoordelijk zijn voor het toetsen van ontheffingsaanvragen. RVO blijft wel het bevoegd gezag voor het verlenen van ontheffing of vrijstellingen voor activiteiten en projecten in gebruik, beheer of aanleg door het rijk.

Naast de Wet natuurbescherming bestaat in Nederland het Natuur Netwerk Nederland, waarvoor de provincies beleid maken.

3.2 Wet natuurbescherming

Binnen de wet zijn de beschermingsregimes voor Natura 2000-gebieden, soortbescherming en houtopstanden als afzonderlijke hoofdstukken opgenomen, waardoor de wet via duidelijke en eenvoudige regels voorziet in een heldere implementatie van de Europese natuurbeschermingsrichtlijnen. De Wet natuurbescherming kent drie beschermingscategorieën onder het hoofdstuk 3: 'soortbescherming':

- Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels op grond van de Vogelrichtlijn (artikel 3.1);
- Soorten beschermd op grond van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn (artikel 3.5);
- Nationaal beschermde 'andere soorten' (artikel 3.10).

3.2.1 Soortbescherming

Het hoofdstuk 'Soortbescherming' uit de Wet natuurbescherming bestaat uit drie aparte bescher-

mingsregimes, ook wel de passieve soortbescherming genoemd: 1) de Vogelrichtlijn; 2) de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn en; 3) nationaal beschermde soorten. Voor deze drie beschermingsregimes gelden verschillende verboden en wettelijke belangen voor een ontheffingsaanvraag.

Vogelrichtlijn (artikel 3.1)

Voor van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn gelden de volgende verbodsbepalingen:

1. opzettelijk doden en vangen van vogels;
2. opzettelijk vernielen van nesten, rustplaatsen en eieren;
3. eieren rapen en onder zich hebben;
4. opzettelijk verstoren van vogels;
5. het verbod onder 4 is niet van toepassing indien de verstoring niet van wezenlijk invloed is op de gunstige staat van instandhouding van de populatie.

Een ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 3.1 kan alleen verleend worden als voldaan wordt aan de criteria van de ontheffingsaanvraag (zie paragraaf 2.3) en één of meer van de onderstaande wettelijke belangen uit artikel 3.3, lid 4:

1. in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
2. in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
3. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
4. ter bescherming van flora en fauna;
5. voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten;
6. het selectief vangen, onder zich hebben of verstandig gebruik van bepaalde vogels.

Habitatrichtlijn (artikel 3.5)

Voor in het wild levende dieren van soorten, genoemd in de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of

het Verdrag van Bonn gelden de volgende verbodsbepalingen:

1. opzettelijk doden en vangen;
2. opzettelijk verstoren;
3. opzettelijk vernielen of rapen eieren;
4. opzettelijk beschadigen of vernielen voortplantings- of rustplaatsen;
5. opzettelijk plukken of vernielen planten.

Een ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 3.5 kan alleen verleend worden als voldaan wordt aan de criteria van de ontheffingsaanvraag (zie paragraaf 2.3) en één of meer van de onderstaande wettelijke belangen uit artikel 3.8, lid 5:

1. ter bescherming van flora en fauna, en instandhouding van natuurlijke habitats;
2. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij, wateren of andere vormen van eigendom;
3. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
4. voor onderzoek of onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten of de daar toe benodigde kweek;
5. op selectieve wijze een aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben.

Nationale beschermde soorten (artikel 3.10)

Voor in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A gelden de volgende verbodsbepalingen:

1. opzettelijk doden of vangen;
2. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B gelden de volgende verbodsbepalingen:

1. in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen.

Een ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 3.10 kan alleen verleend worden als voldaan wordt aan de criteria van de ontheffingsaanvraag (zie paragraaf 2.3) en één of meer van de onderstaande wettelijke belangen uit artikel 3.10, lid 2:

- a. in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling;
- b. ter voorkoming van schade of overlast;
- c. ter beperking van de omvang van populaties;
- d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden;
- e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud landbouw of bossen;
- f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelen, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
- h. in het algemeen belang.

Actieve soortbescherming

Naast de passieve soortbescherming zijn provincies wettelijk verplicht om soorten te beschermen middels de Natuurvisie (artikel 1.7) en de actieve soortbescherming (artikel 1.12). In het kader van deze actieve bescherming kunnen de provincies de lijst met beschermde soorten uitbreiden en/of gebieden aanwijzen waarvoor een extra inspanning nodig is om de staat van instandhouding van populaties te behouden of te herstellen.

3.2.2 Zorgplicht

Voor alle Natura 2000-gebieden, bijzondere natuurgebieden en voor alle in het wild levende dieren en planten (mét en zonder beschermstatus) is de zorgplicht van kracht (artikel 1.11). De zorgplichtbepaling houdt in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt aan Natura 2000-gebieden, bijzondere natuurmonumenten en in het wild levende planten en dieren, evenals voor hun directe leefomgeving dergelijke handelingen achterwege laat, mitigerende maatregelen neemt of compenserende maatregelen neemt.

3.3 Ontheffing, vergunning of vrijstelling

Het is mogelijk om voor de in de Wet natuurbescherming vermelde verboden een ontheffing of vergunning aan te vragen. Er kan alleen een ontheffing

ving verleend worden als er aan drie criteria is voldaan:

- Er is geen alternatieve bevredigende oplossing mogelijk;
- Er moet sprake zijn van een wettelijk belang behorend bij het artikel dat overtreden wordt;
- Er mag geen afbreuk aan de staat van instandhouding van de populatie plaatsvinden.

Vrijstelling

Het is niet altijd nodig om een ontheffing aan te vragen wanneer er gevolgen voor beschermde planten en diersoorten optreden. Er zijn verschillende soorten vrijstellingen van de verboden voor beschermde soorten mogelijk. Er hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden indien strikt en aantoonbaar gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode. De zorgplicht blijft ook bij het werken via een gedrags-

code onverminderd van kracht. Naast de gedragscode is ook een vrijstelling in de vorm van een ministeriële regeling te krijgen (artikel 3.11). Deze ministeriële regelingen zijn opgesteld door Gedeputeerde Staten als vrijstellingslijsten. Zie Bijlage A voor een overzicht voor de vrijgestelde soorten. In onderhavige rapportage wordt niet ingegaan op de voorkomende soorten van de vrijstellingslijst.

Gezien de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied die zich binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden bevinden, zijn negatieve effecten van de werkzaamheden op beschermde soorten niet uit te sluiten. Dit betekent dat er mogelijk verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden. Een Natuurtoets Soortbescherming in het kader van de Wet natuurbescherming is dan ook noodzakelijk.

Kader 3.1 | Jaarrond beschermde vogelnesten

De meeste vogels gebruiken hun nest slechts eenmalig voor de voortplanting. Elk jaar bouwen de dieren een nieuw nest op meestal een andere locatie. Nesten van deze vogels zijn slechts gedurende het broedseizoen beschermd. Er zijn echter ook vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn en waarop de verbodsbepalingen van artikel 3.1 en 3.5 (afhankelijk van de soort) van de Wet natuurbescherming het gehele jaar van toepassing zijn. Er worden 5 categorieën onderscheiden:

1. Vogels waarvan de nesten ook buiten het broedseizoen als rust- en voortplantingsplaats gebruikt worden (voorbeeld: steenuil).
2. Koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: gierzwaluw en huismus).
3. Vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar en kerkuil).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. (voorbeeld: ransuil).
5. De volgende vogelsoorten behoren tot deze categorie: vogels die weliswaar terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of in de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. De nesten van deze soorten zijn buiten het broedseizoen niet beschermd, tenzij zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

4 Onderzoeksmethode

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen is een toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming uitgevoerd. Hiermee is de ecologische waarde van het plangebied door middel van een literatuuronderzoek en soortspecifieke inventarisaties onderzocht. Op deze manier wordt het voorkomen van beschermde soorten binnen de Wet natuurbescherming bepaald. De gebruikte onderzoeksmethoden worden hieronder beschreven.

4.1 Literatuuronderzoek

Voor het literatuuronderzoek is gebruik gemaakt van bekende verspreidingsgegevens van beschermde soorten uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), de databank van de gemeente Amersfoort, verspreidingsatlassen van relevante soorten, het archief van Bureau Viridis en vrij beschikbare verspreidingsgegevens. De resultaten van het literatuuronderzoek en een inschatting op basis van habitatkenmerken hebben uitgewezen welke beschermde soorten in de omgeving van het plangebied verwacht kunnen worden. Tijdens het veldbezoek is speciale aandacht besteed aan het mogelijke voorkomen van deze soorten.

4.2 Veldonderzoek

Naast het literatuuronderzoek heeft Ecologisch Adviesbureau Viridis soortspecifieke inventarisaties uitgevoerd. Tijdens het veldonderzoek is het voorkomen van verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied onderzocht. De onderzoeksmomenten zijn beschreven in paragraaf 4.2.1.

Indien gedurende een onderzoek naar een specifieke soortgroep andere beschermde soorten zijn waargenomen, zijn deze soorten ook meegenomen in de resultaten. Alle waarnemingen worden digitaal vastgelegd met behulp van een tablet en de software WrnPro.

De inventarisaties zijn uitgevoerd conform de door het Netwerk Groene Bureaus (NGB) ontwikkelde inventarisatieprotocollen en kennisdocumenten van BIJ12. Onderstaand volgt per soortgroep een uitleg betreffende de gebruikte methodiek.

4.2.1 Vleermuizen

Ecologie

Gedurende het jaar maken vleermuizen gebruik van verschillende typen verblijfplaatsen en hebben een vaste cyclus die gedurende het jaar wordt gevolgd. Afhankelijk van het weer houden vleermuizen van half oktober tot maart hun winterslaap in een winterverblijfplaats. Na de winterslaap verblijven vleermuizen vaak tijdelijk in kleine groepen in tussenverblijven. Vanaf mei verzamelen de vrouwtjes zich in kraamkolonies en worden de jongen geboren en gezoogd. De mannen leven dan gezamenlijk of solitair in zomerverblijfplaatsen.

Kraamverblijfplaatsen zijn overwegend plaatsen die gelegen zijn op het zuiden of zuidwesten, in ieder geval plaatsen die snel opwarmen. De keuze van de kraamverblijfplaatsen is soortspecifiek. Sommige soorten, bijvoorbeeld de rosse vleermuis, vormen kraamkolonies vaak in boomholtes, andere soorten, zoals laatvlieger en gewone dwergvleermuis, zitten bijna altijd in gebouwen. In de kraamperiode, maar ook jaarlijks, wordt regelmatig van kraamverblijfplaats gewisseld. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het aantal parasieten in de kraamverblijfplaats. Kraamkolonies worden gevonden in spouwmuur, onder dakpannen, onder het dakbeschot, achter boeiplanken en houten betimmeringen enzovoort. Voorwaarde is, zoals eerder gesteld, dat de plaats gemakkelijk opwarmt. Het microklimaat is voor veel vleermuizen van groot belang. In augustus, wanneer de jongen min of meer zelfstandig zijn, breekt de paartijd aan. De grote kolonies vallen dan uiteen. Mannetjes van een aantal soorten bezetten tijdens

de paartijd een verblijfplaats binnen een territorium, van waaruit ze vrouwtjes aantrekken om mee te paren. Hierbij maken ze gebruik van een paarroep. Afhankelijk van het weer zet dit door tot september of oktober, waarna vleermuizen weer naar hun winterverblijf vertrekken.

Onderzoeksmethode

Onderzoek naar (verblijfplaatsen van) vleermuizen wordt uitgevoerd volgens de richtlijnen van het vigerende Vleermuisprotocol (Netwerk Groene Bureaus, 2017). Het Vleermuisprotocol is ontwikkeld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB) en de Zoogdiervereeniging in samenwerking met het toenmalige Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol wordt jaarlijks in het Vleermuisvakberaad geëvalueerd door deskundigen van het Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereeniging en de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO). Bureau Viridis is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en hanteert de richtlijnen zoals beschreven in het protocol voor het uitvoeren van het onderzoek naar (verblijfplaatsen van) vleermuizen.

Het onderzoek naar vleermuizen heeft plaatsgevonden met behulp van een batdetector met geluidsopnameapparatuur (Pettersson D240 & M500-384). Indien een soort niet in het veld op naam gebracht kon worden, zijn digitale opnames gemaakt. Deze opnames zijn vervolgens met speciale computerprogrammatuur (BatSound v.4.1) gedetermineerd op soort.

Kraam- en zomerverblijfplaatsen

Alle verblijfplaatsen van vleermuissoorten zijn door het bevoegd gezag beoordeeld als voortplantings- of rustplaatsen en daarmee jaarrond beschermd. Het onderzoek naar kraam- en zomerverblijfplaatsen heeft plaatsgevonden middels drie veldbezoeken in de maand juni. Het betreft twee avondbezoeken en een ochtendbezoek, uitgevoerd door twee personen.

Het eerste avondbezoek (combinatiebezoek voor gewone en ruige dwergvleermuis en laatvlieger) is uitgevoerd op 5 juni 2018. Het tweede avondbezoek (met een extra focus op laatvlieger) is uitgevoerd op 27 juni 2018, gevolgd door een ochtendbezoek (focus op gewone en ruige dwergvleermuis) op 28 juni.

Bureau Viridis heeft er bewust voor gekozen om alle bezoeken in juni uit te voeren omdat deze maand de meest geschikte periode is om vleermuisonderzoek uit te voeren. Bovendien waren de weersomstandigheden in deze periode optimaal voor vleermuisonderzoek. Het eerste bezoek is uitgevoerd na afloop van een iets koelere dag, terwijl het tweede bezoek plaatsvond na afloop van een zeer warme dag. Hierdoor is sprake van voldoende spreiding in onderzoeksomstandigheden. Hierdoor is de tussenperiode tussen het eerste en tweede bezoek in de kraamperiode korter dan de als optimaal beschouwde 30 dagen, maar mag worden aangenomen dat de resultaten hierdoor niet negatief worden beïnvloed.

De avondonderzoeken startten circa 30 minuten voor zonsondergang en duurde tot circa twee uur na zonsondergang. De ochtendbezoeken startten circa 2 uur voor zonsopkomst en duurden tot 30 minuten na zonsopkomst. Alle onderzoeken zijn uitgevoerd onder voor vleermuisonderzoek geschikte omstandigheden, conform het vleermuisprotocol. Zie hiervoor ook Tabel 4.1.

Paarverblijfplaatsen

Vleermuizen paren in de herfst op vaste plaatsen, zogenaamde paarverblijfplaatsen. Het onderzoek om paarverblijfplaatsen en baltsende vleermuizen in beeld te brengen startte rond zonsondergang en duurde tot circa één uur 's nachts. Vleermuizen zijn vroeg op de avond goed waar te nemen, waarbij de vleermuizen vanaf circa een uur na zonsondergang duidelijk hun baltsroep laten horen. De meeste soorten roepen vanaf een vaste plaats, de gewone dwergvleermuis doet dat echter vliegend. Hierdoor is soms geen duidelijke paarverblijfplaats aan te wijzen.

Volgens de richtlijnen van het vleermuisprotocol zijn er tijdens het onderzoek naar paarverblijfplaatsen twee veldbezoeken noodzakelijk. Het vleermuisonderzoek naar paar- en winterverblijfplaatsen in het plangebied heeft plaatsgevonden middels twee bezoeken op 23 augustus en 19 september 2017. De onderzoeken startten respectievelijk één en twee uur na zonsondergang en duurden circa 1,5 uur. De weersomstandigheden waren geschikt voor het uitvoeren van vleermuisonderzoek met een avondtemperatuur > 10°C en < 3 Bft, zie ook Tabel 4.1.

Overwinteringsplaatsen

De meeste soorten vleermuizen die in gebouwen overwinteren zoeken daarvoor temperatuurstabiele omstandigheden gekoppeld aan een hoge luchtvochtigheid. Bekende overwinteringsplaatsen zijn mergelgroeves in Zuid-Limburg, forten als Fort Rhijnauwen of Fort Honswijk, maar ook ijskelders (bijvoorbeeld op Landgoed Nijenrode te Breukelen). De veel voorkomende gewone dwergvleermuis is minder kritisch en kan onder drogere omstandigheden overwinteren bij temperaturen tussen - 3 °C en + 12 °C. Dit betekent ook dat veel meer overwinteringsplaatsen geschikt zijn, zoals spouwmuren en andere diepe spleten als dilatatievoegen in gebouwen. Veelal overwinteren de gewone dwergvleermuis solitair of in kleine groepjes. Er mag zekerheidshalve vanuit gegaan worden dat een plek die als kraam-, zomer- of paarverblijfplaats in gebruik is, tevens ook als winterverblijf wordt gebruikt door gewone dwergvleermuizen. Deze plaatsen worden gebruikt zolang het niet streng gaat vriezen. Daarnaast zijn er ook plekken die alleen als winterverblijfplaats worden gebruikt. Dit zijn vaak massaoverwinteringsplaatsen. Met strenge vorst zullen deze dieren alsnog verhuizen naar een massa-winterverblijfplaats. Veelal zijn dit grote en hoge gebouwen: hoge flats, grote kerken, hoge kantoorgebouwen, etc.

Bij winterverblijfplaatsen van grote groepen gewone dwergvleermuizen valt op dat er buiten de winter ook al veel activiteit is. Vanaf half mei tot half september kan er bij deze winterverblijfplaatsen in de nacht zwermgedrag van vleermuizen worden waargenomen, terwijl de vleermuizen op dat moment niet in het gebouw verblijven. Dit gedrag noemen we middernachtzwermeren. Middernachtzwermeren vindt 's nachts plaats vanaf middernacht tot circa twee uur daarna. Bij het zwermen vliegen de vleermuizen steeds op de invliegopeningen aan, tikken deze aan en vliegen weer een rondje. Er kunnen dan wel 100 vleermuizen aan het zwermen zijn. Men vermoedt dat tijdens dit zwermen kennisoverdracht plaatsvindt tussen de (oude en jonge) vleermuizen over onder meer geschikte overwinteringsplaatsen. Gedurende de nacht kan de intensiteit verschillen, van één tot enkele dieren tot een grote groep zwermers.

De gebouwen die zich kenmerken als (massa-) winterverblijfplaats hebben een flinke omvang (hoog (min 20m), massief (20.000 tot 40.000 m³) en stabiel), robuuste bouwstijl (baksteen) en de aanwezigheid van diepe spleetvormige ruimten (spouw, dilatatievoeg, holle vloerelementen, etc.) (Korsten & Brekelmans, 2013). Deze kenmerken zorgen voor veel weggroepmogelijkheden, een sterke temperatuurbuffering en een temperatuurgradiënt binnen de verblijfplaats. Hoge, massieve en stabiele objecten zijn in het plangebied niet aanwezig. Er is daarom geen specifiek onderzoek verricht naar middernachtzwermeren en massa-overwinteringsplaatsen.

Foerageergebieden en vliegroutes

Tijdens de eerder uitgevoerde quickscan zijn de aanwezigheid van essentieel foeragegebied en vliegroutes uitgesloten. Specifiek onderzoek hiernaar heeft dan ook niet plaatsgevonden.

Tabel 4.1 | Onderzoeksdata en weersomstandigheden.

Bezoekdata	Tijdstip	Temp (°C)	Windkracht (Bft)	Neerslag (mm)	Waarnemer(s)*
23-08-2017	Avond	18,0	2	geen	EP
19-09-2017	Avond	14,5	1	geen	EP
05-06-2018	Avond	16,7	2	geen	MS, JH
27-06-2018	Avond	21,0	2	geen	EP, FT
28-06-2018	Ochtend	15,0	2	geen	FT, OH

* EP = Ewoud van der Ploeg, MS = Marco Snijder, JH = Jasper Hooymans, OH = Olivier Horiot, FT = Ferdy Timmermans

4.3 Analyse

De uit het literatuuronderzoek en veldonderzoek verkregen verspreidingsgegevens van beschermde soorten zijn geanalyseerd om na te gaan of er bij de uitvoering van de werkzaamheden mogelijk verbodsbepalingen (art. 3.1, 3.5 of 3.10) van de Wet natuurbescherming worden overtreden. Wanneer blijkt dat er mogelijk beschermde soorten voorkomen die negatieve effecten kunnen ondervinden van de plannen is dit beschreven. Wanneer mogelijk worden alternatieven aangeboden om negatieve effecten te voorkomen of te verzachten. Indien het voorkomen van de soorten en/of de negatieve effecten nader onderzoek behoeft, wordt dit aangegeven in de toetsing.

5 Resultaten en effectbeoordeling

Hierna worden de resultaten van het literatuuronderzoek en veldonderzoek besproken. Daarbij is een effectenbeoordeling opgenomen, waarin helder beschreven wordt of er negatieve effecten op (verblijfplaatsen van) vleermuizen te verwachten zijn en, indien van toepassing, of er mitigerende maatregelen mogelijk zijn om deze effecten te voorkomen.

5.1 Vleermuizen

Op basis van het literatuuronderzoek is het bekend dat in de directe omgeving van het plangebied vleermuizen verwacht kunnen worden. Bij het gebruik van het landschap door vleermuizen wordt onderscheid gemaakt in verblijfplaatsen, vliegroutes en foeragegebied.

Paarverblijfplaatsen

Gedurende de veldbezoeken in augustus en september 2017 zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied aangetroffen. Wel werden aan de zuidwestzijde van het gebied, boven de hier gelegen parkeerplaats, twee paarroepende exemplaren van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Deze exemplaren vlogen met grote regelmaat in zuidwestelijke richting het plangebied uit en het is dan ook zeer aannemelijk dat in de panden aan de Anna Paulonalaan één of meerdere paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig zijn.

De aanwezige vleermuizen wekten geenszins de indruk verblijf te hebben in de te slopen bebouwing in het plangebied. Geen enkele keer werden de hier gelegen panden benaderd of aangetikt, wat gebruik ervan met een grote mate van zekerheid uitsluit.

Boombewonende vleermuissoorten zijn niet aangetroffen. Verblijfplaatsen van deze soorten zijn niet te verwachten, vanwege het ontbreken van geschikte holten in de bomen.

Vleermuizen overwinteren regelmatig in grotere groepen in zogenaamde massawinterverblijfplaatsen. Deze bevinden zich in de meeste gevallen in hoge, markante gebouwen in stedelijk gebied. Spouwmuren en dilatatievoegen worden hierbij door vleermuizen gebruikt. Deze elementen zijn bij het betreffende hoge gedeelte van het gebouw niet aanwezig, op basis waarvan met een grote mate van zekerheid kan worden geconcludeerd dat een massawinterverblijf niet aanwezig zal zijn. Gedurende de onderzoeksavonden werden zeer kleine aantallen vleermuizen in het plangebied aangetroffen. op basis van deze bevinding wordt een plotselinge toestroom van vleermuizen iets later op de avond niet verwacht. Op de gevels zijn bovendien geen sporen (uitwerpselen of vetvegen) aangetroffen, die de aanwezigheid van een grotere verblijfplaats suggereren.

Hoewel het vleermuisprotocol een onderzoeksinspanning van 2 uur voorschrijft, kan met zekerheid worden gezegd dat de geleverde onderzoeksinspanning van 1,5 uur per bezoek in voorliggend geval volstaat. Het betreft een overzichtelijk plangebied, dat binnen de benutte onderzoekstijd ruim voldoende is te overzien. De aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied was gedurende beide onderzoeksavonden zeer constant, waarbij steeds op dezelfde plekken vleermuizen werden waargenomen. Op basis van het gedrag van deze dieren kon eenduidig worden vastgesteld dat zij geen verblijfplaats hadden binnen de begrenzing van het plangebied, maar in de bebouwing zuidwestelijk van het plangebied. Uitbreiding van de onderzoeksinspanning zou hier met zekerheid geen aanvullende informatie hebben opgeleverd.

Vliegroutes

Vliegroutes van vleermuizen zijn niet aangetroffen. Lijnvormige elementen in het landschap die als vliegroute voor vleermuizen kunnen dienen zijn in het plangebied niet aanwezig. Vanuit het plangebied zijn er wel mogelijkheden voor vleermuizen om zich in

diverse richtingen te verplaatsen. De groene omgeving met diverse lanen en bosranden biedt zeer veel potentiële vliegroutes.

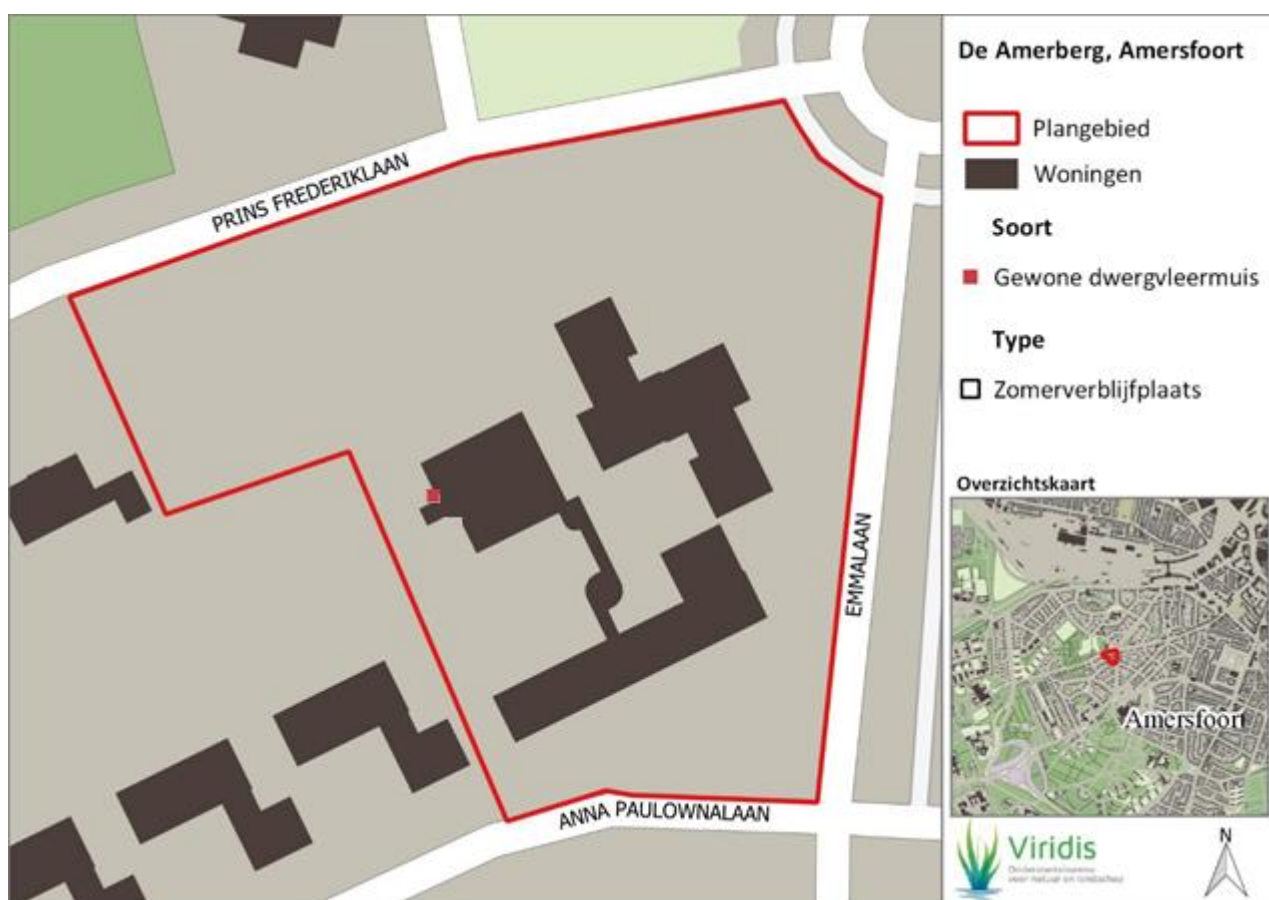
Foerageergebied

Met name boven de parkeerplaats in het zuidwesten van het plangebied werd vleermuisactiviteit waargenomen. Ook aan de zuid- en oostzijde werd door vleermuizen, hetzij in bescheiden mate, gefoeraagd. Van essentieel foerageergebied is echter geen sprake. Hiervoor is de dichtheid aan vleermuizen in en rond het plangebied te laag. In de omgeving zijn op veel plaatsen veel beter geschikte foeragegebieden voor vleermuizen aanwezig, zoals bijvoor-

beeld in het parkachtige gebied ten noordwesten van De Amerberg.

Zomer- en kraamverblijfplaatsen

Gedurende de veldbezoeken in juni 2018 is een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Deze verblijfplaats bevindt zich in de spouwmuur aan de westzijde van de bebouwing. De invliegopening bevindt zich rechtsboven het middelste raam (van de drie boven elkaar) achter een loodslabje aan de bovenzijde van de grotendeels glazen uitbouw. Zie Figuur 5.1 voor de locatie van de verblijfplaats.

Figuur 5.1 | Zomerverblijfplaats gewone dwergvleermuis aan de westzijde van het pand.

Effectbeoordeling

Bij uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden worden verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming (art 3.5) overtreden. De aangetroffen zomerverblijfplaats zal vernietigd worden door de sloop van het pand. Om deze reden is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen uit te voeren (deze zijn

preventief in ruim voldoende mate uitgevoerd) en een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen.

6 Conclusie

6.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Om na te gaan of door de ruimtelijke ontwikkeling in het plangebied verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming al dan niet overtreden worden, worden de onderzoeksvragen onderstaand beantwoord.

- *Zijn in het plangebied beschermde soorten en/of verblijfplaatsen van deze soorten aanwezig of te verwachten?*

Ja, in het plangebied is een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig waar één of twee exemplaren verblijven. Tevens zijn er foeragerende, passerende en paarroepende exemplaren waargenomen van de gewone dwergvleermuis, alsmede foeragerende en passerende exemplaren van de laatvlieger. Overige verblijfplaatsen buiten de zomerverblijfplaats zijn echter niet aangetroffen.

- *Ondervinden aanwezige beschermde soorten negatieve effecten van de voorgenomen ruimtelijke ingreep en de benodigde werkzaamheden?*

Ja, het uitvoeren van de werkzaamheden zal tot gevolg hebben dat de zomerverblijfplaats vernietigd zal worden.

Op andere functies van het leefgebied van de vleermuis zullen de werkzaamheden geen invloed hebben.

Preventief zijn in april 2018 aan de kerk noordelijk van het plangebied 4 kraamverblijfplaatsen en twee zomer- en paarverblijven gerealiseerd. Daarnaast zijn aan de gebouwen zuidwestelijk van het plangebied nog eens zes alternatieve zomer- en paarverblijven gerealiseerd. Het gaat hierbij om externe vleermuis-kasten, die tegen de gevel zijn gemonteerd. Hoewel deze kasten van duurzaam materiaal zijn gemaakt, hebben ze geen onbeperkte levensduur. In de nieuwbouw in het plangebied zullen echter verblijfplaatsen voor vleermuizen worden ingebouwd, zodanig

dat deze voor zeer lange tijd voor vleermuizen beschikbaar zijn. De aan de omliggende gebouwen bevestigde kasten betreffen tijdelijke mitigatie, de nieuw in te bouwen vleermuis-kasten in de nieuwbouw zijn een definitief beschikbaar alternatief.

- *Is het mogelijk om optredende negatieve effecten op beschermde soorten te mitigeren? Zo ja, op welke wijze dient dit te geschieden?*

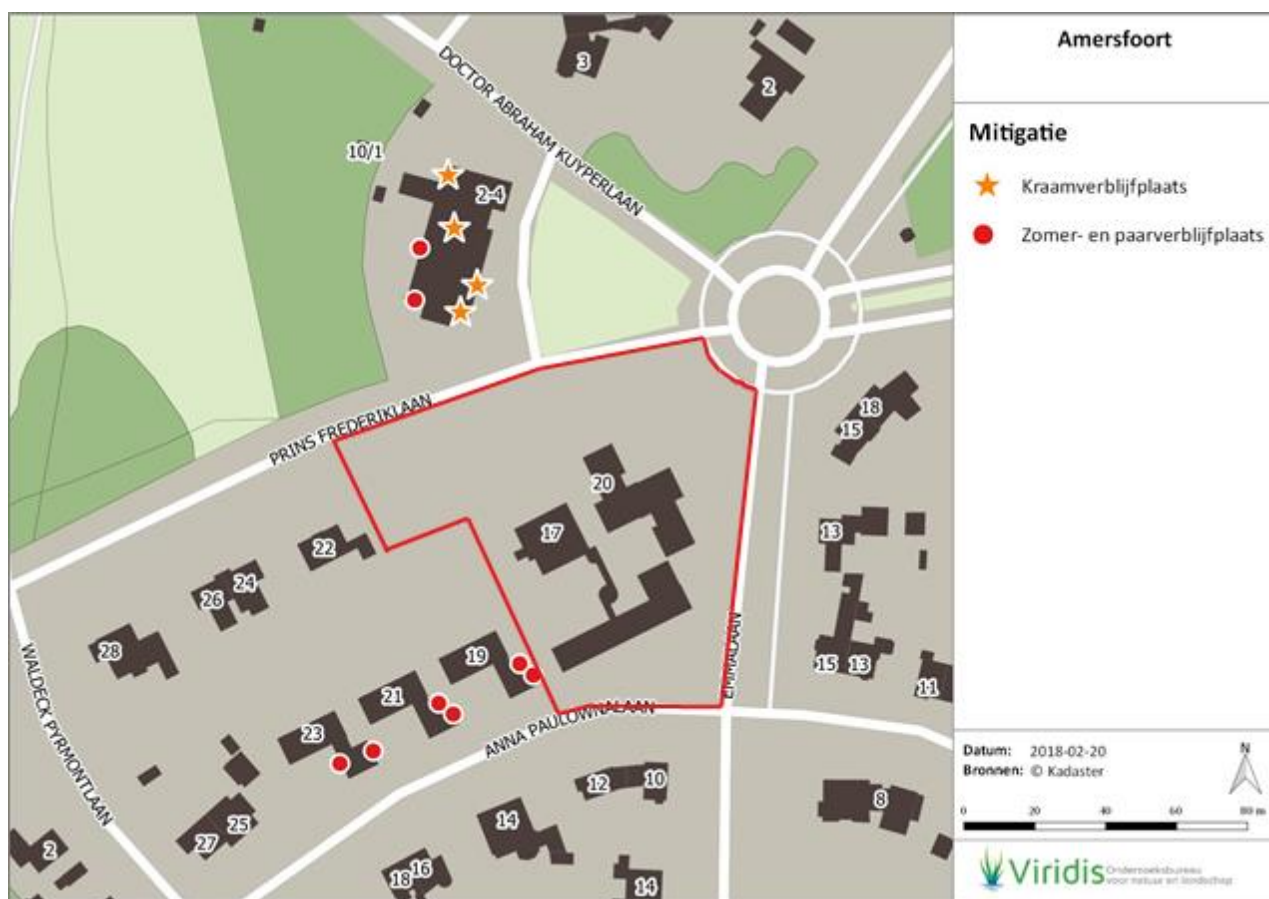
Het is noodzakelijk om mitigerende maatregelen uit te voeren. Er dienen 4 alternatieve zomerverblijfplaatsen in de directe omgeving (binnen een straal van 200 meter) gerealiseerd te worden. Deze 4 alternatieve verblijfplaatsen zijn in het voorjaar van 2018 preventief en in ruime mate geplaatst aan de gebouwen direct zuidwestelijk van het plangebied.

Vooruitlopend op de resultaten van het zomeronderzoek in 2018 zijn in de directe omgeving van het plangebied vier tijdelijke kraamverblijven voor de gewone dwergvleermuis gerealiseerd (aan de gevels van de kerk direct noordelijk van het plangebied), alsmede acht tijdelijke alternatieve zomer- en/of paarverblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis (met name zuidwestelijk van het plangebied). Deze kasten zijn ruimschoots voor aanvang van het het zomer- en kraamseizoen aangebracht, waardoor is voldaan aan de benodigde gewenningsperiode. De locaties van de alternatieve verblijfplaatsen zijn weergegeven in Figuur 6.1.

- *Is het noodzakelijk een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen?*

Ja, het is noodzakelijk om een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen voor het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 3.5.

Figuur 6.1 | Overzicht van de aangebrachte mitigerende maatregelen in de directe omgeving van het plangebied (rood omkaderd)

7 Bronnen

7.1 Literatuur

BIJ12, 12 juli 2017. Kennisdocument Gewone dwerg-vleermuis 1.0. Publicatienummer BIJ12-2017-004

BIJ12, 12 juli 2017. Kennisdocument Ruige dwerg-vleermuis 1.0. Publicatienummer BIJ12-2017-009

Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2011. Vleermuizen Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Vertaling en bewerking PHC Lina. De Fontein/Tirion Uitgevers BV, Utrecht.

Netwerk Groene Bureaus, 2017. Vleermuisprotocol 2017

Netwerk Groene Bureaus, 2017. Soortinventarisatie-protocollen in het kader van de Wet natuurbescherming (versie juli 2017)

7.2 Websites

Nationale Databank Flora en Fauna
Via www.ndff-ecogrid.nl/

Bijlage A. Overzicht algemene vrijstellingen

Tabel 1 | Overzicht vrijgestelde soorten Provincie Utrecht

Soortgroep	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Zoogdieren	Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>
Zoogdieren	Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>
Zoogdieren	Bunzing	<i>Mustela putorius</i>
Zoogdieren	Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>
Zoogdieren	Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>
Zoogdieren	Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>
Zoogdieren	Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex areneus</i>
Zoogdieren	Haas	<i>Lepus europeus</i>
Zoogdieren	Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>
Zoogdieren	Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>
Zoogdieren	Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Zoogdieren	Ondergrondse woelmuis	<i>Pitymys subterraneus</i>
Zoogdieren	Ree	<i>Capreolus capreolus</i>
Zoogdieren	Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Zoogdieren	Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>
Zoogdieren	Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>
Zoogdieren	Vos	<i>Vulpes vulpes</i>
Zoogdieren	Wezel	<i>Mustela nivalis</i>
Zoogdieren	Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>
Amfibieën	Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Amfibieën	Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Amfibieën	Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>
Amfibieën	Meerkikker	<i>Pelophylax ridibundus</i> (<i>Rana ridibunda</i>)
Amfibieën	Middelste groene kikker / Bastaardkikker	<i>Pelophylax klepton esculentus</i> (<i>Rana esculenta</i>)

Bijlage B. Ter zake kundige

TER ZAKE KUNDIGE

Alle mitigerende maatregelen moeten worden begeleid en/of uitgevoerd door een ter zake kundige op het gebied van vleermuizen, jaarrond beschermde nestplaatsen en broedvogels. Voorafgaande aan de uitvoering van de gewenste werkzaamheden, dient te alle tijden de aannemer/uitvoerder de werkzaamheden af te stemmen met een ter zake kundige.

Het Ministerie van Economische Zaken verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige: op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of; op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of; als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of; zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties. Alle medewerkers van Bureau Viridis voldoen aan de eisen van het ministerie en zijn ter zake deskundig.

